

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING **HÖG** **SKOLEN** FÖR KVINNAN OCH HEMMET GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

SÖNDAGEN 12 MARS 1911.

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE:
JOHAN NORDLING.

BITR. REDAKTÖR: ERNST HÖGMAN.
RED.-SEKRETERARE: ELIN WÄGNER.

*Anders de Wahl som Titus Flavius
i Arvid Järnefelts skådespel "Titus" på Dramatiska Teatern. Ateljé Jæger foto.*

Något om brefskrifning under flydda tider.

För Idun af Jenny Engelke.

II.

FÖR ATT SKRIFVA ett bref var det icke nog med att äga några pappersblad, en väl formerad gåspenna och en flaska hemgjordt bläck. Det fordrades äfven nödig stillhet för att kunna samla sina tankar och lämpligt utrymme, som åtminstone skänkte armstöd, för att man icke, likt en viss ung dam, skulle tvingas att bedja om ursäkt för sin dåliga skrift, utförd "på köksbordskanten".

Herrarna i huset voro i detta afseende lyckligare lottade än damerna. Ty om vi förbigå den tidens präktiga hem med deras bibliotek och skrifkabinett, hade ju hufvudern vanligen sitt eget rum i hemmet, samt dessutom sitt ämbetsrum, sitt kontor eller i enklaste fall sin lilla bodkammare, där han kunde ostörd sköta sin correspondence.

De vuxna sönerna hade sin studiekammare; de yngre skolkammarn, där "magistern" bodde. Men hvad hade frun och döttrarna?

Dessa fingo åtnöja sig med en sekretär, en byrå med skrifklaff eller med ett portativt skrifchatull, om än så prydligt, likväl utan varaktig stad. Det kunde flyttas omkring hit och dit i rummen och först slås upp, där en stilla vrå erbjöd sig; oftast med knapphändig dager.

Dessa förhållanden inverkade menligt på damernas brefskrifning, allrahelst som de hade mycket annat att taga hänsyn till. Så t. ex. ansågs det "inte passande" att slå sig ner midt på blanka förmiddagen och sammanskrifva ett bref. Nej, då borde husmodern såväl som döttrarna — när inga hemsysslor hindrade — träget sitta vid spinnrocken, knyppeldynan, slät-sömmen eller broderbågen. Man måste, som termen lydte: "noga taga vara på den sköna arbetsdagen."

I allmänhet bodde ju förmöget folk oändligt mycket rymligare förr än nu, åtminstone till omfånget, som man dock mindre visste att göra sig tillgodo. Komfort var ännu ett begrepp, som högst få hade förstånd om. I landsorten bodde de flesta i sina egna gårdar, i städerna såväl som på landet. Och skulle således utan svårighet kunnat ställa det ganska bekvämt.

Men detta förstod man sig ej på, icke ens på de stora herrgårdarna.

Trots de oformligt tilltagna proportionerna voro dessa slottlika hus ofta alltför illa inredda. En hel följd af stora salar och gemak kunde där vanligen stå öde och tomma, utom vid helger och större samkväm, under det att familjen, mången gång ganska talrik, trängde sig samman och till dagligt bruk åtnöjde sig med bottenvänigen eller någon gång endast ena flygelbyggnaden.

Så var det på herrgårdarna.

I många mindre städer, synnerligast norr om Dalälven, där man byggde skrytsamt stora hus, hölls öfre våningen vanligen stängd, oeldad och med nedfällida rullgardiner, oåtkomlig för dagligt bruk och upplåten endast vid högtidliga tillfällen, när främmande väntades.

Följden af denna ofrefliga anordning blef att familjen i ett dylikt stort tilltaget hus rätt ofta befanns vara trångbodd. Och var detta så mycket mera underligt, som man i dessa

trakter alls icke tog någon hänsyn till ved-åtgången, om man än var sparsam på "lyse". Städningen då för tiden var icke på långt när så besvärlig som nu, ty möblerna voro raka och stodo efter väggarna, medan alla prydnadsföremål voro noggrant och väl undanlåsta i skåp och kistor för att endast tagas fram vid högtiderna.

Under dylika trånga hemförhållanden var det sannerligen icke lätt att komma åt att sköta sin brefskrifning. Man måste skriva antingen i otta eller vid midnatt, att döma efter hvad många bref antyda. Men därvid mötte också svårigheter. Endast i ljusa midsommartider kunde sådant utföras. Ty annars, vid tidig eller sen timme, var det ju vanligen mörkt, och att bränna "ljus i onödan" — så betraktades brefskrifning — klandrades skarpt.

Efter den gustavianska glansperiodens öfverdåd och misshushållning följde, som man vet, indragning på alla områden, såväl i staten som hemmen. Den s. k. "husmanskosten" började nu komma till heders. De många öfverflöds- och lyxförbudn voro visserligen ingenting nytt, när de påbjödos, men de bedrefvos nu med större ifver än någonsin.

Husmödrarna började sätta sin ära i att öfverträffa hvarandra i konsten att hushålla, och följden blef att det öfvergick till en slags vurm att ådagalägga sparsamhet ända till njugg- het och att knappa in på allting, t. o. m. på det dagliga brödet.

Barn och tjänare voro de som mest blefvo lidande af det nya påfundet.

De stora köttfaten och de fyllda bägarne försvunno, och minnet af dem blef snart "en saga blott".

Man åt uselt och drack ännu sämre. Vattgröt och ölost prisades såsom läckerheter och stodo högt i anseende. Och det enda som gjorde, att den afsiktligt dåliga födan fördrogs af männen, var först och sist brännvinet. Detta utgjorde kryddan på måltiden, det skulle bota allt och ersätta hvad som felades.

Nu kunde man väl tycka, att hvad som här senast blifvit sagdt alls ingenting har att göra med brefskrifning, utan snarare tvärtom. "Tingens kedja" står dock i ett oupphörligt sammanhang, den bildas af ojämna länkar, och först vid dess fullbordan kan man märka, hur den ena länken gripit in i den andra. Så hände, att i denna tid af ytterlig sparsamhet artikeln *ljus* äfven började anses såsom lyxartikel.

I de gamla husen med deras stora öppna spisar tjänade den flammande brasan till att med sitt muntra sken upplysa rummet, om än så stort.

I hemmen på landet brukade man ju både spinna och slöjda, lyst af spiseelden, och i de präktigare hemmen ansågs ofta spise- elden tillräcklig, när lekar gjordes, eller när sagor och spökhistorier berättades. Ja, den ansågs alldeles nödvändig, när familjekretsen önskade sluta sig intimt samman, då förnäm- ligast kring husets härd.

Antingen nu veden blifvit för dyr eller de goda svenska kakelugnarna kommit för mycket i allmänt bruk, — nog af det glada eldskenet från äriln slocknade så småningom ut. Och när så husmodern var snål på ljus, började man att lefva i ett slags skumrask, för att icke säga mörker, som alls icke höjde humöret och icke heller befrämjade brefskrifningen. Detta är lätt att förstå.

Man läser ock i gamla anteckningar om, hur man fintligt söker skaffa sig en vaxljusstump för att vid dess sken kunna "afsluta ett påbör- jadt bref". Eller hur man "tackar gudarna" för åtkomsten af ett extra talgljus, som ger tillfälle att till en god vän öfverflytta sina tan- kar på papperet.

I ett prästkontrakt från denna tid förbe- håller sig det vidtalade predikobiträdet, adjunk- ten, att vördig' prosten som villkor skall be- vilja prästgesällen i fråga "ljus i egen stake". Detta kan nog anses som en billig begäran med hänsyn till de långa, väl utarbetade prediknin- gar, som fordrades till de många olika mäs- sorna under hvarje sön- och helgdag.

Ett undantag för denna inskränkning på lyse gjordes dock vid de stora festsamkvämen, då vaxljus ymnigt, ja, ända till öfverflöd förbru- kades. I kronor och lampetter, öfver dörrar- nas arkitraver, i armstakar och kandelabrar — öfverallt spredo vaxljusen sitt tindrande sken. Och genom motsatsen mot den duskiga skym- ning, som vanligen härskade i hemmen, kände man sig i denna belysning genast festligt stämd. Den gaf åt hemmet och människorna en vida högre prägel af *festivitas* än något annat. Och efter samkvämet slut fortlefde den länge "i ljusst minne".

Denna ståt bidrog, genom sina rester af ljus, till gynnande af brefskrifningen, ty vaxljus- stumparna togos i noggrant förvar och använd- des sedan på "ljusknekten". Och vid dess sken författades nog under nattens stillhet mångt ömt bref, mången vemodig epistel.

Enda faran var att icke i god tid lyckas rädda de öfverblifna ljusstumparna undan hu- sets pigor och betjänter. Ty snatteri var ett tidslyte hvaröfver allmänt klagades. Och där- för utgjorde äfven ljusen en artikel, som svart- sjukt måste gömmas inom lås och regel. Lång- fingrigheten blef ju en gifven följd, då allt inomhus ställdes på strängaste indragningsstat, t. o. m. det allra nödvändigaste.

Så var det i början af det nya sekel, som skrefs med 1800.

Brefven från 1700-talet lida ännu icke af det nya systemet. De vittna om ett långt friskare mod, och hvarken unga eller gamla synas pinade af någon småaktig hushållsvurm. Tvärtom tyder då mycket på, att "så länge man lefde, lefde man glad".

Visserligen hade man ständigt ondt om kon- tanta pengar, men man tog det med ro och led ej därpå såsom längre fram i tiden, då det alltid vållade jämmer. Men så var penning- brist då ännu en åkomma, gemensam för hela nationen.

Vid denna tid sysslade många män och en och annan kvinna med skrifvandet af sina me- moarer. Äfven förde många husmödrar s. k. dagjournal med anteckningar om väder och vind. Men på de stora godsen — både frälse och ofrälse — bestod man sig vanligen ännu med handsekreterare, som ombesörjde all bref- skrifning och äfven skötte bokföringen af husets utgifter och godsets drätsel.

Damerna åtnöjde sig med att någon gång själfva författa en fransk billet-doux, synner- ligast när tillfälle erbjöd sig att i smyg kunna anlita en lämplig *postillon d'amour*.

Men när sedan svenska språket, vid nya sek- lets början, vunnit burskap, få husets döttrar undervisning däri. Mången klok mor låter sö- nernas preceptor "en timme om dagen" i nådig fruns egen kammare "informera" de unga döt- trarna i modersmålets skrifvande, och med detta stora steg framåt tillväxer och befordras bref- skrifningen.

Förut hade endast prästdöttrar, — där de uppfostrades af en far, skolman och lärd, van

Prenumerationspris:

Vanl. upplagan:	Praktupplagan:
Helt år Kr. 6.50	Helt år Kr. 8.—
Halft år " 3.50	Halft år " 4.25
Kvartal " 1.75	Kvartal " 2.25
Lösnr " 0.12	Lösnr " 0.15

Iduns Byrå o. Expedition, Stockholm, Mästern Samuelsg. 43.

Redaktionen: Riks 1646. Allm. 9803.	Expeditionen: Riks 1646. A. 6147.
Kl. 10-4.	Kl. 9-6.
Red. Nordling: Riks 8660. A. 402.	Annonskontoret: Riks 1646. A. 195.
Kl. 11-1.	Kl. 9-6.
Verkst. direktören kl. 11-1. Riks 8659. Allm. 4804.	

Annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:	Utländska annonser
25 öre efter text.	debiteras 50 öre med
30 öre å textside.	20 % förhöjning å sär-
20 % förhöjning å sär-	skild begärd plats.
skild begärd plats.	

Främmande landskap.

vid undervisning — kommit i åtnjutande af dylik förmån, så att de kunde skriva sitt modersmål. Men fruntimmersbrevet från denna tid vittna ännu om, att konsten är i sin början. Man håller sig endast till fakta, hvilka man omtalar utan alla kommentarier och utan känslouttringar. Dessa voro förbehållna åt en kommande tid.

Några bref från denna period kunna dock, trots sitt sammanträngda innehåll, gifva en åskådlig bild af tonen och tänkesätten. Ja, man kan ur ett dylikt familjearkiv från en gammal prästgård lätt konstruera fram hela familjen: den betänksamme husfadern, den ömsinta modern, den lefnadsglada, 14-åriga dottern och de båda sönerna, redan ute i världen.

Här följa några utdrag:

Herren

Herr Conrad Louis —mark.

Stockholm

adr. Sockerbrukspatronen Zachrissons kontor å Blasieholmen.

— by prästgård d. 12 dec. 1791.

Käre son!

Då din hulda moder i dag lider af sitt smärteliga humör och tagit "prinsens gula droppar", får du åtnöja dig med bref från mig och från din syster Stina-Lisa.

Din hulda moder gratulerar, att du funnit en fördelaktigare *emploi* än din senare. Och vi önska att du måtte bli till din nuvarande patrons fullkomliga nöje. Vi önska dig välsignelse och framgång i alla hederliga *dessiner* och att din utsikt allt mera måtte klarna, och dina fördelar förkofra sig. Hvarigenom din munterhet synes böra tilltaga, då vi, dina hulda föräldrar få besvär och utgifter för dig, tillika minskade.

Jag bör ej försumma att därhos medsända en bankosedel på två riksdaler. (De tretton har du redan bekommit.) Och de bristande sutton skola innan månadens slut säkert ankomma, fastän i riksgäldsmynt, som emot *agio* måste kunna förväxlas.

Din bror, Jean Fredrik, har kommit till sin nya kondition, på ett vackert och hedersamt ställe, (efter en lyckosam resa) där han väntar sig gunst, höflighet och bärning. Han får tre disciplar i stället för två; och två principaler i stället för en. Berömmet nog sin patron, Fänrik Sjöbom, såsom vettig och hederlig; den andre hans patron är Fänrik Ramsell.

Jean Fredrik väntar sig nöje och högtid i morgon, Lucia-dagen, som där firas. Han skrifer att han nästa månad kanske kommer hem något. Hans adress är Karlstad, Rämmene.

Sven-Anders är nu här som predikobiträde. Mår sundt. Och spelar *souveraine* i huset. Han går dagligen, både inom och utom hus i sällskap med moster Stafva, som han mycket hindrar i sina sysslor. Jag blundar så godt jag kan och säger bara: "låt så vara, låt så vara!" Fästfolket låter hälsa dig.

Söta Mor hälsar ock. Hon har ingen dag (utan tårar) tänkt på ditt afsked här hemifrån. Och beder hon mig säga, att hvar gång hon äter och dricker, kommer hon ihåg dig.

Låt henne få fägnasamma tidningar. Hon låter säga dig att när man gör allt redeligt och ber Gud om hjälp, så går det nog hra. Hon öfverlämnar dig i den store Gudens vård, och lefver, den ömmaste af alla mödrar, i bön för sina barn.*

* Faderns förmaningar och moderns böner voro icke förspillda. Sonen Konrad Louis kom ifrån sockerbrukskontoret till Lissabon och stannade där i många år hos en svensk firma. Han gjorde vidsträckta resor i främmande länder, äfven i Brasilien — för husets räkning — och fick det omdömet, att han utmärkte sig "för redlighet, värdiga tänkesätt och nitfull omsorg i alla sina företag". Han samlade förmögenhet, den han dock två gånger förlorade. Först under krigsåren — 1802 — och andra gången genom häftig våld. Han uppnådde hög ålder och åtnöt en sorgfri ålderdom i staden Norrköping, aktad och ärad af alla. Och kunde före sin död betyga, under tack och lof, att trots lifvets växlande öden, "Herren alltid varit hans hjälpare".

En ung man, som bodde i en svensk småstad, hvilken ej hade något fantasieggande, kvad en gång följande:

Hvarför ser jag alltid i fjärran en stor, öde sjö?

Af tonsolen fastar ut sin dystra röda gata öfver dess stilla, ofrusade vidd.

Kala stränder.

Knappast en fågel.

Men stor som ett litet haf,

Baikal —

hvarför ser jag dig?

Har i en urtid

en gnista af mitt väsen

lidit vid en sibirisk sjö?

Susade min längtan

i någon förkrumpt tall

med vinden som flagade

från tundrans vidd?

Ägde jag där

i den stora stillheten,

den stora ensamheten,

dock en varelse

fanske omätligt älskad

— och förlorad,

just när svärmodigt purprade himlar

speglades i Baikals

ofrusade lugn?

Eller satt jag

någon gång därborta

och drömde —

om Pefings små gyllne snedögda prinsessor

i gyllne fejsarsalar,

i näpna trädgårdar

med lustiga små broar

under blommande vårträd

vid flockpinglande lefsafspagoder?

— Fjärran från Kina,

fjärran från Europa,

fanske var jag

en ensam gnista själ,

som fattade

af tonrymdens sorg

öfver en öde sibirisk sjö?

Fredrik Vetterlund.

Kusin Maja beder äfven hälsa. Går "i valet och kvalet". Hon har ännu en friare, en förmögen länsman från Karlskoga, heter Dahl.

Om det så åtbära kan, hälsa din patron från din hulda fader

∫. —mark.

P. S. Syster Stina-Lisa vill också klåtra några rader.

Min bästa bror!

Haf oändligt tack, söta du, för det myckna, myckna, vackra silket samt tamburnålarna och ditt kärkomna bref. Silket vart ganska vackert och alla sorter kan jag nyttja. Tamburnålarna voro ganska lagom och af samma sort som jag begärde.

Det blir rätt roligt, när bror Jean Fredrik kommer hem, han skref att han skulle resa från Rämmene som i går och kommer således ej hem förrän om torsdag, till det första.

I marknaden* hade jag ganska roligt. Jag var på två assembléer och en comedie. Jag fick svart taft till en klädning och en ny hatt.

Mamsell Jerenia har varit nere med sin fästman, Schéele, till marknaden.

Vår nya mops "Netta" befinner sig i hög välmåga och kan nyttja "Taddes" aflagda schabrak.

Söta mor beder hälsa dig rätt mycket. Förblifver din trogna syster.

Stina Lisa —mark.

—by prästgård den 15 febr. 1792.

Örebro den 13 oktober 1794.

Käraste bror!

Min fars sjukdom tycktes kunna öfvervinnas, allt tills en ny attack inträffade i onsdags natt. Vårt hopp sedan aftagit — — — och vår förnämsta önskan blef att han måtte snart blifva förlösd. Den stunden inträffade ock i dag, klockan $\frac{3}{4}$ 8.

Vår kära mor har, Gudi lof, tämligen återvunnit sina krafter efter sin sjukdom. Och till denna bedröfliga händelse har hon blifvit nog preparerad, så att den ej kan hafva någon förkrossande verkan. Hinner ej mera. Kan du komma hem, så vore det en god tröst och hjälp.

Om denna nyhet gör dig en stark alteration, så glöm ej att låta öppna ådern. — Jag har fått vice vikarius vid skolan, så att jag kan vara hemma i fjorton da'r.

Jag brukar med flit rödt lack på det du icke må bli alltför uppskrämd.

Din trogne broder

Jean Fredrik —mark.

* Henriksmässomarknaden i Örebro.

LITTERATUR.

KVINNLIGT YRKESREGISTER har nu under redaktion af fröken Bertha Wiman utkommit i sin sjunde årgång. Kärnan i densamma, själfva yrkesregistret, som sammanför kvinnliga yrkesutöfvare från olika delar af landet, är som vanligt omgifven af en del uppsatser med rent upplysningssyfte. Sålunda innehålla tvenne intressanta artiklar öfversikter af kvinnornas internationella rösträttsallians och det internationella kvinnoförbundet, hvilka båda sammantråda i Stockholm, den förra i juni, den senare i september. Vidare finnes en förteckning på sådana föreningar som stiftats af kvinnor eller för tillvaratagande af kvinnliga intressen, en uppgift på kompetensvillkor och utbildningsmöjligheter vid olika kvinnliga yrken och en förteckning på de under året valda kvinnliga stadsfullmäktige. En medföljande broschyr, som säkert är ett ord i sinom tid, heter "Om liförsäkring", några ord till svenska kvinnor, och är författad af fröken Wiman själf.

Öfver **En Million** kronor sparar Sveriges folk årligen genom kemisk tvätt af kostymer, klädningar, kappor, gardiner, dzaperier, täcken m. m. hos Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A.-B., Göteborg. Skandinavien's största affär i sin branche. Det är ej likgiltigt, till hvilken affär Ni vänder Eder, ty det är stor skillnad på kemisk tvätt och — kemisk tvätt.

Cerebos Salt
är kryddan på läckra rätter, emedan det själf är så läckert.
Generalagent: Gustaf Clase, Göteborg & Stockholm.

BESÖKET.

För Idun af Birger Mörner.

EN STOR SÅNG med tunga draperier af mörkblå brokad med fransar låg en liten visnen gumma. Den långa, smala näsan krökte sig öfver det broderade lakanetlikenfågelo, som söker haka sig fast. Draperierna voro på alla sidor fördragna, lämnande endast mot fönstret en smal öppning, genom hvilken junisolen så vänligt kastade sin strimma, lysande upp ett stycke af täckets heraldik och hälften af en smal blodlös hand, som då och då nervöst klippte till.

Det var tyst i rummet. Gumman låg och tänkte. Hon hade mycket att göra klart för sig; mycket att hofvera sig öfver hade hon, men också ett och annat att en smula ångra. Hon väntade döden kanske inte i dag, kanske inte i morgon, kanske inte heller på ett år eller par, men hur det var, var det bäst att hålla sig beredd.

Det är nu två år hon legat där, madame Maintenon, två stilla år. Det vill säga legat har hon inte hela tiden, men hvilat. Det är så skönt för ett trött och hvitt huvud att makligt sjunka bakåt mot kuddarne och lyssna till heliga toner. Sitt rum har hon valt så, att då fönstret var öppet St. Cyr-systrarnas sånger som ett stilla flöde strömma in i rummet, och då hon sluter ögonen, gifva de henne förnimmelser af ett moln hvita fjärlar fladdrande kring hennes bädd.

Nu var hennes själ en stilla damm, hvars yta inga stormar kunde nå. Men stundom stego från djupet bubblor, som brusto.

Det var de gamla vännerna. Ungdomen, den utmanande fjäsade skönhetsens första oförnuftiga men oförgätliga skärmytslingar, leken med den heliga elden utan att bli bränd, tårar och löjen, mest löjen, så den första mognaden, samlifvet med maken, Scarron, skalden, satyren, skämtaren med den giftiga tungan, den af-gudade och den hatade, den lagerkrönte och den i fjäder och tjära rullade. Så kärleksintrigerna, breffen tvungna i handen bakom den sjuke mannens rullstol, stulna fröjder, heta, lidelsefulla sekunder med de stora ögonlocken sänkta. Så hofvet, de första osäkra stegen, de skarpsinniga studierna af terrainen, masken af oåtkomlig värdighet, och så sakta, omärkligt, då allt var färdigt, utläggandet af långrefven. Och då omsider den största fisken bland dem alla, Kung Sol själf, efter att länge likgiltigt ha gått omkring och nosat på betet, visade håg att nappa, spänningen, ängslan, jublet. Då var hon stor, madame Maintenon, ett ögonblick af oförsiktighet, ett felgrepp om än aldrig så obetydligt, och allt skulle ha varit förlorat. Men hur hon lekte och lirkade, lirkade och lekte, till slut drog hon fångsten på det torra. Västerlandets Salomo med all dess härlighet var hennes, med lämpor tvang hon honom till altaret och hon blef féen, som ensam ägde att befalla i det mest pompösa, mest konstlade, mest rigorösa hof, som världen någonsin skådat — i Ludvig XIV:s Versailles. Men med åren kom tröttheten. Sedan hon vunnit allt jordiskt började hon längta efter det himmelska. Hon förmådde den gamle enhärskenen att med henne böja sig för korset. Men de gamla knäen voro styfva, dogmerna gåfvo sten, och då ingen hugsvalelse kom, stannade det vid formerna, dufna, tråkiga men

kanske saliggörande. Åh Gud, hvad hon var trött! Och då den gamle kungen låg i själåtåget, hade hon så brådtom att ge sig i väg till St. Cyr, som hon valt till sin lefnads sista tillflykt, att hon icke ens gaf sig ro att vänta tills han slutit sina ögon, utan då döden från foten, kallbrand, stigit upp mot knäet, rusade hon iväg som jagad af furier. Hon längtade till ro.

Och nu låg hon där, den åttioåriga, under det tunga vapentäcket. Hon sof icke och knappast var hon vaken. Då hördes tramp af steg utanför dörren. Hvad i all världen stod på. Hvem vågade tränga sig in oanmäld? In i hennes sängkammare hade på år och dag af män endast lifmedikus och biktfadern på bestämda klockslag och med smygande steg inträdd. Nu slogs dörren upp, häftigt och med ett buller. En högväxt man syntes i rummet. Han stod stilla ett ögonblick som förvånad öfver att finna rummet redan mörkt. Nu tog han ett steg framåt och kom in i ljusstrimman. Hon kunde med sina häpna, stirrande ögon se, att han var klädd i en ljusgrå lifrock med ett mörknadt silfverbälte. Under armen hade han sin takentyghatt. Hans strumpor voro grofva och af tvifvelaktig hvithet. Skorna voro klumpiga och med stålspännen. Värjan däremot af guld med en skimrande ädelsten till knapp.

Det var ett stort klokt ansikte med stora lifliga simmiga ögon, näsan klumpig och något färgad. Under tunna små uppåsträfvande mustascher drogo munnens gipor uppåt som i hån. Hvilken uttrycksfull mun, den tycktes ropa efter mat och kvinnor och vara van att befalla.

Den främmande fnyste ett ögonblick med sina stora näsborrar, som hade rummets atmosfär af instängd luft, parfym och medicin på honom verkat obehagligt. Så gick han till fönstret och drog gardinen åt sidan, det blef med ens dager i rummet. Han gick mot sängens långsamt men utan tvekan. Hans stora näsborrar fattade tag i de nedhängande kordongerna och med ett brak drog han dem åt sidan. Det knakade i dörren. Hon ville skrika, men strupen sammansnördes af ångest. Hon ville fatta klocksträngen, men som förlamade föllo hennes händer maktlösa ned.

Främlingen tog ett steg tillbaka och med armarna i kors öfver bröstet betraktade han henne ogeneradt. Mungiporna voro dragna uppåt och de stora simmiga ögonen voro riktade på henne. Hvad tänkte han?

Så gjorde han helt om och gick ut. Icke en hälsning, ingen reverens. Han slog igen dörren med en duns.

Då St Cyr-systrarna omsider med spriter och luktsalter fått lif i gumman, fräste hon, spotade och fnyste af ilska. Hon, vid hvars förtorkade barm fordom hvilat det gångna århundradets störste härskare, kunde ju också ha sina skäl till missnöje med det oceremoniösa sätt på hvilket hon uppaktats af denne förskräcklige barbar, som dock mellan finkelrusen skulle för eftervärlden framstå som det nya århundradets väldigaste personlighet, som nedbrytaren, ny-skaparen tsar Peter.

Svenska Slott och Herresäten.

DE NU UTKOMNA nittonde och tjugonde häftena af detta praktverk — under redaktion af herr Albin Roosval utgifvet på E. Lundquists förlag — innehålla rikt illustrerade beskrifningar af de skånska slotten Bollnerup, Bosjökloster, Skarhult, Håckeberga, Krageholm, Tosterup och Örtofta. Af dessa äro Skarhult och Krageholmsbeskrifningarna författade af intendenten G. Upmark, under det docenten A. Hahr beskrifvit de öfriga. Slottsbeskrifningarna utmärka sig som i de föregående häftena för sakrikhet och auktoritet och de talrika illustrationerna äro af största intresse och förstklassigt utförande.

Evighetsmaskinen

Novellet af Birger Sjödin.

(Forts.)

GUD var ett ansikte, som doldes i en eld-buske på ett berg, man visste ej hvar, emellanåt också i ett moln. Ibland knöts det till, vildt och hårdt, håret reste sig som törntag, ögonen kastade blå blixtrar, och rösten var en dundrande orkan. Men ibland svalnade det, blef mildt. Håret var nu fin ull — föll så lätt öfver rockkragen — ögonen skeno som ljuslågor utan en fläkt, orden strömmade från hans mun i ett stilla regn...

Kungen var lång och smal, hade han hört. Petter drog vördnadsfullt ut grosshandlar Ohlson tre gånger på längden. Så lyfte han lika vördnadsfullt af hans skäggkrans, satte ett svart pipskägg dit i stället. Håret borstades med mycket vatten, tätt efter svälen, krusades till litet i snäckor kring öronen, örringarna lades på, så att de blefvo dubbelt så tjocka. Sist grosshandlaren söndagsfrack kring allsammans — kanske borde den nu vara blå med stora, väl skurade kuskknappar. Och stöflar öfver knäna — af läder, som man kunde se sig själf i — och värja, större än en isbill, som gnistrade vid minsta rörelse...

Kongommissionären önskade Petter, att han aldrig läst om. Ty när han tänkte sig honom, såg han grosshandlarn, mager och utsulten, stå i sönderrifven nattskjorta på en stenhög i skogen och sträcka armarna — magra som stickor och fulla med utslag — långt uppe i luften. Rundt omkring dansade nakna negrer och svängde knölpåkar. Petter ansträngde sig förgäfvos att arbeta missionärn ur tankarna — hvar kväll stod han likafullt på stenhögen och blåste med sitt tunna bröst. Då måste han resignera, försökte bara genom att blunda med ögonen få hela scenen så skuggspelsaktig som möjligt...

Det gick år efter år. Grosshandlarn blef allt väldigare, gården allt härligare, fick en själfskrifven plats i det himmelrike, Petter hoppades på.

Så en dag dog grosshandlar Ohlson. Det var en regnvädersdag, och Petter tyckte, att det aldrig skulle bli klart igen, gården och allsammans var som en lykta utan ljus.

När han den kvällen lagt sig uppe på vind, grät han.

— Nu blir det bara strunt med mig, sade han.

På morgonen upprepade han de orden för fru Ohlson och grät igen. Då sade fru Ohlson, som själf var röd af tårar och vaka:

— Vi få trösta oss, Petter. Grosshandlarn glömmes oss nog inte. Han ser nog ner på oss och gården ändå, han.

Petter gick in i magasinet, hjärtat lyfte sig riktigt i bröstet af glädje.

— Grosshandlarn visste allt, hvad han gjorde, han, sade han triumferande till alla fotogenfat.

Ty nu förstod han, att grosshandlarn satt i ett rum däruppe — det var mycket guld i tapeterna, och stolen var en präktig kontorsstol med skruf och lädersits. Och han tittade ner på gården och Petter och drängarna med en min, som om han upplyste dem om, att han dött bara för att komma så där högt, kunna inspektera och öfvervaka bättre.

Och så fortsatte Petter förnöjd med att bära damejeanner och dra mjölsäckar. —

Men allt detta är längesen.

Denna höstdag är Petter en gammal gubbe, som trampar i leran uppför en backe för att komma till sin snedskrubb i det gulmålade huset. Och medan han går, suger han på käpp-

Elisabeth Östman skrifver i Iduns hjälpredda om tändernas värd: "det bästa munvattnet är, om man tar en tesked salt i ett stort glas ljumt vatten och låter det väl smälta. Vi veta ju att saltet har en både renande och bevarande egenskap."

A.-B. Fufkfriff Bordsalt, Sundbyberg.

Hvarje husmoder **Barngarderoben** Hvarje sömmerska
bör **likaså.**
prenumerera på **Pris för helt år 3 kr.: halft år**
kr. 1: 60. Lösnummer 30 öre.

12 häften årligen.

PERLSALT.

Årets tolf kapitel.

Täflingsämnet för maj månad lyder:

Staden eller villasamhället?

Ett kapitel om stadsråningen eller förstadsvillan, deras företrädare och nackdelar samt ett svar på frågan: hvilken af de båda erbjuder de bästa förutsättningar för ett lyckligt familjelif?

Detta ämne är minst lika aktuellt som kvinnlig rösträttspolitik eller hvilken annan som helst af dagens brännande frågor, ty i närvarande stund täfla stad och land skarpare än någonsin om samhällsmedlemmarnes gunst. Vi äro öfvertygade att inom vår läsekrets finnas många, som sitta inne med kloka och intresserande synpunkter i frågan och ha lust att göra en utredning. — Täflingskrifter, som skola vara försedda med påskriften: *Iduns artikel täfling*, samt åtföljda af författarens fullständiga namn och adress, måste vara inlämnade till redaktionen af Idun senast den 31 mars 1911. För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns majnummer.

Stockholm den 1 mars 1911.

Redaktionen af Idun.

hufvudet och tycks stirra efter tioöringar i smutsen.

Vid staketet stannar han, tar käppen ur munnen. Han ser utåt fjärden, där vågorna bryta sig öfver bergkokorna med ett dån, som när alla hamrarna på verkstan äro i gång.

— Sjön är hård i dag, säger han, kryper plötsligt ihop i nacken, ryser till.

Men det är bara ett ögonblick. I nästa har han fått syn på ett gluggfönster, som stirrar emot honom. Då sticker han käppen i mun igen, skyndar iväg, så att benen nästan vilja fara i kors.

I farstun snör han af sig pjäxorna — det är minne från den tiden fru Ohlson hade hvita tras mattor i salen och Petter skötte om eldningen — tassar förbi madam Boströms dörr uppför trappan och får nyckeln i dörrn.

Det slår en sån skön värme emot honom, att han drar på mun. Med en enda rundblick lyfter han rummet in i sig — sängen med fällen, stickemössan tätt invid balken — å, nu måste man gnugga händerna!

Öfver spjället hänga ett par strumpor — torra strumpor! Han känner plötsligt, hur de han har på sig äro saddiga, och fötterna — valna som om man stått och metat simpor hela dan! Han tar ner strumporna, gnuggar dem, luktar på dem — de äro lagom svedda, doften bränner godt i näsan.

— Man får akta sig att dra på sig när fluss så här om hösten, mumlar han och torkar sig försiktigt mellan tårna.

När han ändligen bytt, och fötterna ligga på spisbrådan, är han klar att tala med grosshandlarn, som hänger i en rund svart ram höger om dörren.

— Ja, nu har jag varit till gårds igen, grosshandlarn!

Petter böjer på hufvudet som en ödmjuk och trogen tjänare.

— Nyhandlarn håller på att ordna med en hiss i magasinet, han. Tredje botten låg ju litet oländigt till, och det kändes ju förstås i knäveckan, när man skulle upp med en säck... Jag tyckte som så, att hade grosshandlarn kunnat reda sig i alla dar utan hiss, så nog kunde väl nyhandlarn göra det också. Men — det är andra tider nu, sa han.

Petter sneglar på grosshandlarn, ber liksom om ursäkt, att han ej kunnat mota bort de nya tiderna med hiss och allt.

— Jaa, han äflas, nyhandlarn. Elexis ljusa ska det bli i stallet, och hela speltraden åt vänster, grosshandlarn minns, ska bort. I stället skulle han... ja, det lönar inte att beskrifva — han kliar sig rådlöst i hufvudet — förresten äflas hela stan likadant. Sprithuset dugde inte längre det heller. Det rifs och det rifs, och aldrig blir det nog rifvet. Bäst vore det om man låge i grafven.

Peters näsa blir tung som en klump, han gnuggar den mot armen, så att det smäller. Så sätter han sig, med fingertopparna mot hvarann, sjunker riktigt in i grosshandlarn — han är lyckligen undan, han!

Men det sorgsna molnet går som det kommer. Fönstret blir plötsligt en ilsken trumpet — där minner om fiskarena han för en stund sen såg segla utom udden... Nu slår väl isvattnet riktigt kring armen på dem — buh! Petter måste på fötters, stampa duktigt i golfvet, så att värmen skall ge sig iväg ända upp i låren.

Han går fram till skänken, öppnar dörrn. Där står en karott med kallt, stekt fläsk, flottet ligger fint som ett isflak. Han gör en duktig repa i det med tumnageln, klenar på en limpskifva. Han sätter sig tätt bredvid grosshandlarn, tuggar så att det knakar i hal-

vid, det gled som ett hvitt moln förbi ögonen bara. Men ett par ord högg sig fast i hjärnan, kanske mest för att prästen i det ögonblicket tog sats, som om han ville våga ett språng rätt ut i kyrkan. Det var: bestyr om din själ! bestyr om din själ!

Då kände Petter, att han var var sjuttiofem år och skröplig, att grafven var nära, men att han ingenting hade bestyr. Och han suckade.

Tankarna hade börjat kretsa kring de fyra orden. Till slut hade han funnit ut, hur alla andra människor bestyrde om sin själ. Men för sig själf hade han ej någon utväg. Endast detta hade han kommit till:

— Det är så lagom lätt att bestyra, när man ingenting har att bestyra med.

Han kom ej heller längre i kväll. Ty just detta är det, som nu ligger i hans suck. Och som vanligt — liksom i behof af några ögonblicks styrkande motvikt — ser han tvärs igenom de andra människornas bestyr med sina själar.

... En rik man — kanske har han tretusen på banken — och han bor i ett gult hus med blå gardiner och en vajande trädgård utanför fönstren.

Det är natt. Han ligger i sin säng — den är bred som hela rummet, dunkuddarna pösa och det finns varmvattenskrus vid fotändan — spetsen af nattmössan bara skjuter fram i en röd tott ofvanför täckkanten.

Ett litet moln lösgör sig från himmeln, faller sakta, sakta, sätter sig till slut på fönsterkanten hos den rike.

En röst dånar plötsligt ur molnet:

— Stig upp, rike man!

Han rycker till: hvad är det? Han reser sig — håret är tofvigt, han är kall öfver halftva kroppen af skräck.

— Stig upp, rike man!

Då kastar han af sig täcket, stiger med skallrande ben till fönstret.

— Har du bestyr om din själ? dånar rösten.

Den rike blir tunn som ett snöre, munnen faller ihop:

— Nej, svarar han tyst.

Molnet svartnar, det skos med bly i kantzerna:

— Då har du gått i fåvitsko!

Det är så tyst att huset gungar som en fjäder.

Men med ens faller blykanten af molnet bort, det blir rödt och guldtyngdt, rösten spelar där inne likt en orgelpipa:

— Du har ej bestyr om din själ — och om en vecka skall du dö! Men gå i morgon på banken, tag ut dina pengar — ja, just alla tre tusen! — skänk dem till Stiftelsen och, och... ja, då skall jag anse att du bestyr om din själ!

Molnet blir tunnare och tunnare, stiger uppåt — nu spelar det som en speldosa bara — och glider bort efter himmeln.

Den rike går genast till klaffen, söker efter sparbanksboken. För säkerhets skull vakar han med den i handen ända till morgonen.

... Och så alla därefter: den som har två tusen, ett... Femhundra kronor, hundra, sist femtio — så pass det räcker till en middag åt dem på fattighuset! (Forts.)

S. Giöbels lärokurser

uti konstväfnad och konstöm, läderplastik m. m. togo sin början den 15 febuari. Elever mottagas fortfarande; prospekt finnes att tillgå å Nya aktiebolaget Svensk Konstslöjds kontor, Birger Jarlsgatan 14, Stockholm.

PÄRMAR

till IDUN 1909 och föregående år

tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldtryck kr. 1:50. Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre. Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

Salamander

alla sorter.

Enhetspris 15,—

Dam- & Herr-Skodon Lyxutföring 18,—

BRITA ELLSTRÖM: MARKNADSMUSIKANTER.

Veckans konstkrönika.

KONSTUTSTÄLLNINGARNA följa nu slag i slag liksom vore konstnärerna rädda att det återstående stycket af säsongen icke skulle räcka till för dem alla. Bland förliden veckas vernissager som äro fyra, kommer damernas först såsom den största och den som har nyhetens behag framför de andra.

Idun har redan utförligt sysslat med den retrospektiva afdelningen, men var då icke i tillfälle att konstatera helhetsintrycket från den färdiga utställningen. Detta var förträffligt, tack vare en skicklig disposition af det stora materialet, och den smak, som präglar de dekorativa anordningarna. Akademiens stora utställningssalar erbjödo också på vernissagedagen en tilltalande och liflig anblick och en elegant publik med de kungliga i spetsen mottogs af utställarinnorna själfva som tjänstgjorde som ciceroner. Den konstnärliga värld, där de införde publiken, består af så många och växlande bilder, att det blir omöjligt med Iduns begränsade utrymme att ens räkna upp dem alla. Den moderna afdelningen spänner ju redan den öfver ett halfsekel, vi ha här porträtt och interiörer i den gamla, bortlagda konstrikning som representeras af Hildegard Norberg, Clara Löfgren och Wilhelmina Lagerholm, men man får också se de yngstas djärfva lek med färger och linjer. Af de kända konstnärinnorna deltaga Ottilia Adelborg med några Gagnefbitar, Hildegard Thorell med ett flertal porträtt, Emma Sparre, Ester Almqvist, Charlotte Wahlström, Elisabeth Warling, andra att förtiga. Fru Hanna Pauli har en hel vägg, dominerad af den stora taflan af Juntan, »Vänner»

AGNES FRUMEREI: PÅ OMNIBUSTAKET.

grupperad kring Ellen Key. Taflan är föreslagen till inköp af statens inköpsnämnd. Vi hoppas i ett följande nummer få meddela en reproduktion af densamma.

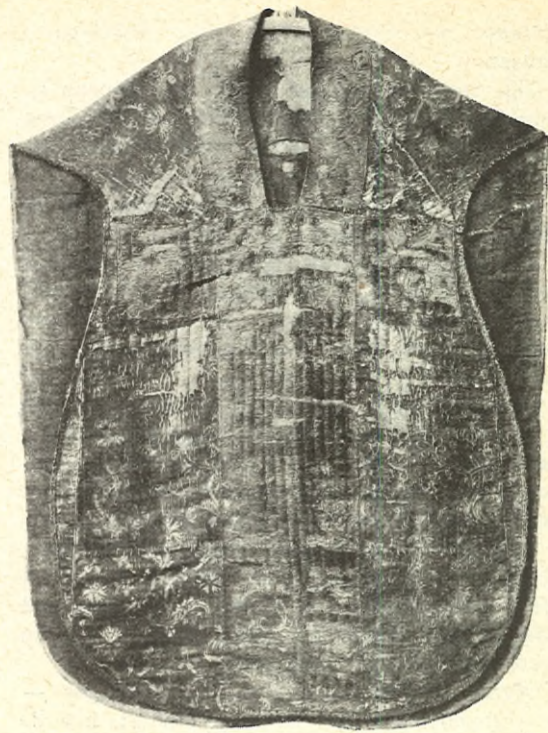
Djurmåleriet är företrädt af fröken v. Schulzenheim och fröken Harriet Sundström. Till de mindre aktiva konstnärinnorna och därför mindre kända höra fru Mina Carlsson, hvars självporträtt hänger vid ingången till retrospektiva afdelningen, fru Gerda Kallstenius, som har ett vackert kvinnoporträtt, och fru Ingeborg Westfelt. Till den unga falangen höra Beata Mårtenson med sina förtjusande akvareller, Martha Rydell, som däremot är ytterst dämpad i färg, Elsa Hammar Moeschlin, en ny och lofvande talang, Märta Tynell, vår marinmålarinna, Maja Söderlund, Edith Granström, landskapist i den nyaste genren, och Brita Ellström, hvars tafla Marknadsmusikanter vi afbildat. Till de unga räknas väl, ehuru hon är något alldeles för sig, fru Gisela Trapp, hvars vackra flickhufvuden i Botticellis stil icke undgå att fästa uppmärksamheten vid sig.

Skulpturen företrädes af fru Benedicks-Bruce, och fru Agnes Kjellberg de Frumerie, som har en synnerligen stark och mångsidig utställning, fröken Ruth Milles, som däremot är ganska magert företrädd, fröken Gerda Sprinchorn, fröken Ida Matton m. fl.

Efter denna flyktiga öfverblick, som ej gör anspråk på någon fullständighet, öfvergå vi till »De frie», som firar sitt tioårsjubileum med en vacker och omfångsrik utställning å Konstföreningens betydligt uppsnyggade lokal. Några af de gamla namnen saknas och andra nyare äro med, men Artur Bianchinis haf och himlar äro alljämt lika muntert blå, hans sol lika gyllene som alltid. Torgny Dufva har ståtliga landskapsutsikter, dekorativa, förenklade i linje och färg. Per Fischer roar sig med lustiga belysnings-effekter, som suggerera en viss stämning såsom »Småstadsgata i elektriskt ljus». Max Marcus är mycket specialiserad, men hans hamnbilder ha något käckt och ungt, kyligt och salt, man minnes Siwertz ungdomsnovell »Margot». Oscar Sivertzen har en af de få figurmålningarna, men hans »Sommaraf-ton» tyckes vara den duk, där hans färgskala i violett kommer bäst till sin rätt. Om Harriet Sundström kunde man säga att hon bokstaf-ligen ser i svart. Men hennes »Aftonsol», är ett godt arbete. Hilding Werner har duktiga landskap, t. ex. »Skogstjärn» och duken med norskt motiv.

Gabriel Burmeister har slagit sig tillsammans med tecknaren Ossian Elgström och fyllt väggarna i Hallins utställningslokal. Burmeister är känd som en god etsare och jäfvar icke heller här denna uppfattning.

Ossian Elgströms, makabra fantasi förser honom alltid med de underbaraste uppslag, hvilka han utför med en afgjord teknisk skicklighet och sinne för det dekorativt verk-ningsfulla.

MÄSSHAKA FRÅN 1600:TALET EFTER KONSERVERINGEN.

PIETAS.

EFTER en treårig verksamhet har föreningen Pietas anordnat på Nordiska museet en första utställning af konserverade arbeten, och man förvånar sig öfver hvilket stort antal af gamla oersättliga textila konstverk, som genom föreningens arbete redan blifvit räddade undan total förintelse. Konservera, icke restaurera är Pietas valspråk. Man hyser ingen ambition att söka återställa föremål i deras ursprungliga skick. Hur slitet och trasigt det än må vara, lägges inte en enda ny tråd till själfva väfnaden eller broderiet.

Det hela öfverflyttas på ett bärtyg i föremålets ursprungliga form och på detta sys rester-na varsamt fast. Hvar och en af de tusende trådar som hänga lösa sys ner med silke på bärtynet; en enda mässhake kan också ta må-

ÖFVANSTÄENDE MÄSSHAKA FÖRE KONSERVERINGEN.

naders arbete för att bli färdig. Men resterna af gamla tiders textila konstverk bevaras på detta sätt från förstöring utan att ha blifvit förvanskade af moderna tillsatser. Det är hufvudsakligen kyrkliga föremål, mässhakar, altarkläden o. d. som restaurerats, men äfven fanor och museiföremål. Utställningen på Nordiska museet blir samtidigt en utställning af gammal kyrklig konst ända bort från 1400-talet.

En af stiftarna i föreningen och dess frikostiga mecenat så länge hon lefde var fru Anna Wallenberg. För att kunna fortsätta sitt arbete behöfver föreningen nu fortsatt understöd och söker sådant af innevarande riksdag. Föreningens sekreterare och ledare af arbetet är föreståndarinnan för Liciums textil-ateljé, fröken Agnes Branting.

Flickan med

EN LUSTIG SERIE PÅ

I HULTBERGS konsthandel har Söndags Nisse skapat en liten Salon des Humoristes i väntan på att den franska skall komma hit. Till vår unga stockholmska tecknarkoloni à la Simplicissimus höra Törneman, Schonberg, Lindroth, Schwab, Lange och Ringström, som alla äro företrädda med roligheter hvar och en i sin kända genre. Som skyddspatroner för den konstrikning de följa stå alltjämt som öpp-hunna Oscar Anderson och Ivar Arosenius. Arosenius är företrädd på utställningen med ett 80-tal teckningar, tillhöriga Törneman, genom hvilka man får förnya intrycket af en konst, som varit stark nog att bilda skola, något man kan konstatera t. ex. på svenska konstnärinnors utställning.

apelsinen

SÖNDAGSNISSE'S UTSTÄLLNING

de underbara gestaltningar, som motivet tagit i konstnärernas fantasi. För "Östermän, Kronstrand m. fl." ser hon ut som en högt uppsatt person i uniform. Zorn öfverraskar henne i deshabillé med apelsinen hårdt slutet i de hvita händerna och genom en egendomlig tillfällighet har äfven fröken Ruin begagnat sig af samma motiv. Carl Larsson ser henne under ett skåp, eller rättare ser blott hennes barnahänder, som gripa efter den tappade apelsinen, Cederström låter Karl XII:s drabanter bära flickan och apelsinen öfver norska gränsen. Eugène Jansson placerar henne i en af sina blå skymnings-taflor från Stockholm midt i Mälarfjärden och helt eller delvis under vattnet, medan

AMALIA LINDEGREN

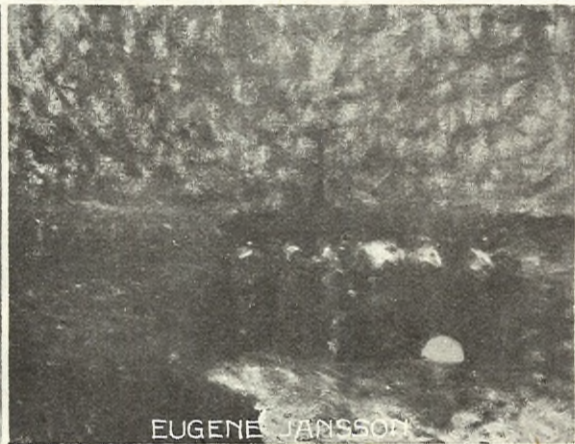
ZORN

RUIN

CARL LARSSON

EUGÈNE JANSSON

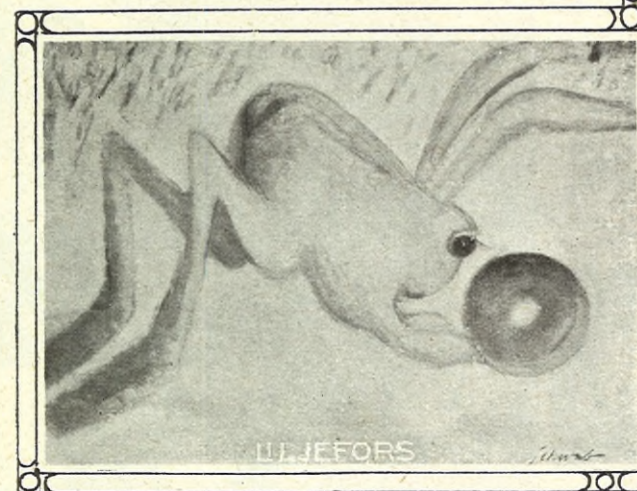

MATISSE

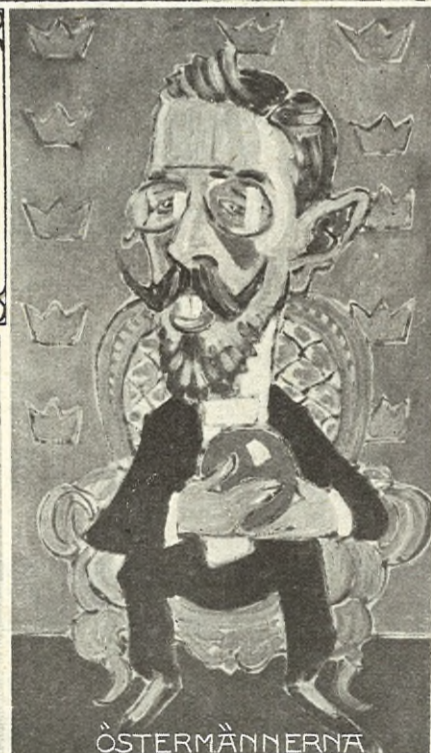
Äfven af Oscar Anderson finnas ett par saker, som dock icke höra till hans mest betydande.

En rolig serie karikatyrer, till hvilken flere af konstnärerna bidragit är: "Flickan med apelsinen". Alla som känna Amalia Lindegrens tafla med detta namn måste förvåna sig öfver

den oundvikliga apelsinen blänker som reflexen af en röd måne i vattenytan. Liljefors ser flickan som en hare, och för "De ungas" store lärofader Matisse med hans originella syn på tingen blir naturligtvis flickan med apelsinen en veder-värdig käring med ett makabert leende.

LILJEFORS

ÖSTERMÄNNERNA

CEDERSTRÖM

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och läro-rik lektyr. Mot insändande af nedannämnda be- lopp till *Expeditionen af Idun, Stockholm*, erhålles inom Sverige portofritt:

Idun 1892	2:—
Idun 1893 (nr 1 felas)	2:—
Idun 1904 (med julnummer)	3:—
Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	3:50
Idun 1907 (med julnummer)	4:—
Idun 1908 (med julnummer)	4:50
Idun 1909 (med julnummer)	5:—
Idun 1910 (med julnummer)	6:50

Iduns julnummer 1894	0:20
Iduns julnummer 1898	0:20
Iduns julnummer 1901	0:25
Iduns julnummer 1904	0:30
Iduns julnummer 1905	0:30
Iduns julnummer 1908	0:50
Iduns julnummer 1909	0:75
Iduns julnummer 1910	1:—

LÄS!

Vildmarkernas

NÅGRA ORD OM NORRBOTTEN

ETT NYBYGGE I JOCKMOCK

LÄNET LÄNGST I NORR rymmer inom sina gränser en tredjedel af Sveriges land, men endast en trettiofemtedel af rikets invånareantal — knapast 160 tusen själar.

Alltid ha slagen af fäderneslandets hjärta förnummits svaga häruppe i utmarken och polcirkelstrakterna. Blod-

EN TORPSTUGA I LAPPTRÄSK

MATARENGI, ÖFRE TORNEÅ KYRKA

blandningen kom fastmera österifrån och från en helt främmande folkstam. Lapparnas, finnarnas och de svenska nybyggarnas delvis uråldriga, alltid primitiva kulturformer ha präglat släktleden in i våra dagar.

Ingen historia har det landet. Fortidsdunklet och glömskan ha länge dröjt öfver dess gömda, kärftva drag, likasom vinterskymningen långsamt viker från sparsamma odlingsbygder, mångmila barrskogar, ödsliga myrslätter och fjällen med den eviga snön.

Men en framtid kan det få förvisst och ett hedersamt rum i de nya svenska häfder, som en gång skola upptecknas.

Ty nu är denna aflägsna och afskilda landsända beglänt af ett morgonljus, länge väntadt och bebådande den efterlängtade arbetsdag, då vildmarkerna skola uppkallas att göra sin insats i nationens lif. Ännu kan ingen säga, om dagen skall hålla hvad morgonen lofvar, ty vanskligheter möta här mer än annorstädes. Och länge än måste nog Nordsverige förblifva

I TÄRENDÖ ARBETSSTUGA

ett experimentalfäl-

den enskilda företa-
Men hvilket ny-
allaredan tagit s-
nya värden har m-
eller skapa!

Det mesta är e-
dels till hvad f-
farenhet samt eko-
hjälpmedel att ra-
ordna och utnyttj-
nerna — järnväg-
skogsbruk, malmb-
vid vattenfallen,
mossarnas tillgod-
icke minst — och
på Norrbottens e-

VID INTAGNINGEN

ARBETSSTUGAN I KORPIHÖMBÖLD

UTANFÖR JOCKMOCK

Morgonväkt.

ÖCH DESS ARBETSSTUGOR.

— jordbruket och boskapsskötseln. Ytterligare ett problem finns det likväl, med största räckvidd äfven i materiellt hänseende, och det är *folkuppsöstringsfrågan*.

Midt bland de nationella rikedomarna lefver ännu en stor del af Norrbottens befolkning i efterblifvenhet och armod,

ETT NYBYGGE I ARJEPLÖG

HÖSTSTÄMNING FRÅN LAPPTRÄSK

KÖBY, I BAKGRUNDEN AAVASAKSA

för statsmakterna och samheten. Planeringsarbete har ej början och hvilka an ej vetat att blotta

ellertid bara förberedamtid skall äga ekonomiska och tekniska tonellt och till fullo. Så kommunikationar och landsvägar — ytning, kraftstationer ä- och järnförädling, örlande och sist men särskildt med tanke en bofasta befolkning

I FLUCKORNAS SLÖJDSAL

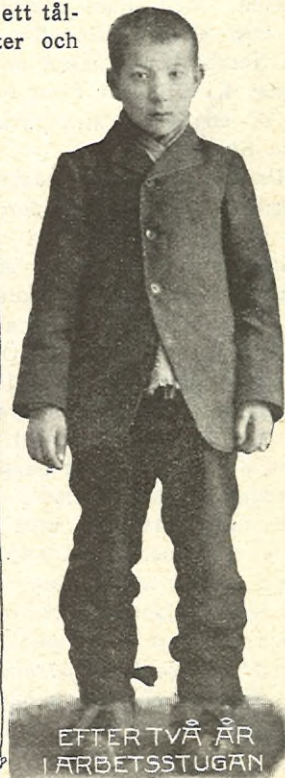
under livsvillkor, allmäneligen så hårda, att man därom söderut knappast kan göra sig en föreställning. Ingen bör kunna förundra sig likvisst, att isoleringen och vintermörkret präglat det tystlåtna och tåliga, tröga och oföretagsamma släkte, som i vidt spridda byar och nybyggen befolkar Norrbottens inland. Men ingen kan heller förneka, att icke genom kommunikationer och upplysning detta folk skall kunna förhjälpas till väsentligen förbättrade livsvillkor och till en betryggad själförsörjning. Det är *den slumrande kraften i folksjäl*en, som härför måste väckas till lif, i sitt kraf på beaktande fullt jämbördig med de rikedomar naturen gifvit eller kan aftvingas. Ett allmänt nödår var här senast 1902—1903 och dess verkningar räcka ännu. Man skall en gång komma så långt, att ett nytt sådant år är en omöjlighet. Förutsättningarna härför äro goda — både hos land och folk. Men nog erfordras det ett tålmodigt arbete, som af inga svårigheter och bakslag låter sig afskräckas.

S ARBETSSTUGA

ARBETSSTUGAN I ARJEPLÖG

EFTER TVÅ ÅR I ARBETSSTUGAN

Intet ondt som icke har något godt med sig! En af nödårets verkningar är — *Norrbottens arbetsstugor*. De inrättades då såsom bespisningsanstalter och hem för barn i byar och lägenheter, så fjärran och afsides från belägna, att ingen nödhjälpen i vanlig form kunde bringas dem. Enda möjliga hjälpen var att minska antalet munnar, som behöfde bröd. Inemot 500 barn togos på det sättet under det första året om hand — en barmhärtighetsgärning af sällsynt effektivitet.

Det visade sig, att i hundraden och åter hundraden af hem halfsvälten var kronisk. Okunnighet, oförmåga och lättja låta inte förgäta sig blott och bart af nöd, helst de kompletteras af en otrolig färdighet att draga in på svängremmen och existera på minimum. Man insåg, att åtminstone barnen borde om möjligt räddas undan den tillvaron och dess framtida följder. Och så finga de åtta arbetsstugorna fullfölja sitt påbegynta verk till en nytta, som nu efter sju års förlopp alltmera klart träder i dagen. Den allmänna offerviljan till deras ekonomiska understödjande har icke heller trutit, om än växlat. Dessa anstalter ha blifvit föremål för en gifmildhet, som med hänsyn till att de äro så undangömda måste kännetecknas såsom storartad.

Det är en alldeles säregen andel, som arbetsstugorna taga i de folkuppfostringssträfvanden, som numera med alltjämt ökad intensitet och målmedvetenhet fortgå i våra nordligaste bygder. De taga vård om just de barn, som icke kunna nås af skolorna och tillhöra de mest förkomna och eländigaste hemmen.

Lifvet i arbetsstugorna är för denna vanlottade ungdom omskapande och förnyande. Den sunda, tillräckliga näringen, den moderliga tillsynen och uppfostran, ordningen, renligheten, skolundervisningen, sysslorna och slöjden förvandla under de 4, 5 åren långsamt men säkert en kroppsligen och andligen svältfödd ungdom till ett norrbottniskt framtidssläkte. Kontakten med hemmet låter man dem icke förlora, både för deras egen skull och för föräldrars och syskons. Arbetsstugans barn sändas hem under minst fyra månader om året och de ha visat sig verka som *hemmens reformatorer*, något som kan sägas vara arbetsstugornas allra främsta uppgift. Det är bara skada, att icke mera än 200 barn årligen få rum i arbetsstugorna. Ännu saknas medel till en utsträckt verksamhet. De årliga utgifter uppgå redan nu till öfver 30,000 kronor.

Det vore så lockande att här ingå på en skildring af denna af arbetsglädje och människokärlek fyllda missionsgärning inom Sveriges gränser. Men Iduns begränsade utrymme tillåter mig ej att falla offer för denna lockelse. Och Norrbottens arbetsstugors uppgift och verksamhet ha till dels förut belysts i dessa spalter af en deras varmhjärtade främjarinna, fru Julia Svedelius.

Min afsikt har nu endast varit att lämna en bakgrund för några bilder, hvilka i öfrigt må tala för sig själva.

Emellertid — ännu en sak måste jag få betona. Det är arbetsstugornas nationella uppgift i finnbygden. Fem af dem äro förlagda till finsktalande socknar: Öfver-Torneå, Korpilombolo, Tärendö, Juckasjärvi och Gällivare. I skolorna får ungdomen lära sig "skolsvenska", och det är godt och väl. Men i arbetsstugorna är svenskan det härskande språket i den hvardagliga umgängelsen. Barnen där bli i regel fullt förtrogna med riksspråkets användande i tal och äfven hjälpligt i skrift. Mot målet: *gränsorternas försvenskning* sträffa i sin mån arbetsstugorna i främsta ledet.

Och så ännu en synpunkt. I vidsträcktaste grad är det en *kvinnogärning* det här är fråga om. Tanken på afhjälpan af den mest svåråtkomliga nöden 1902 — 1903 genom inrättande

af arbetsstugor såsom fullständiga internat rann upp hos en lika klok som ädel kvinna — fru Anna Hierta-Retzius. Och sedan ha hundraden af kvinnor — ej minst skolorndom och lärarinnor — ofprat tid och penningar och krafter för att hjälpa detta i sann mening nationella nyodlingsarbete till fortvaro och utveckling. För att ej nämna föreståndarinnorna, på hvilkas personlighet, duglighet, kärlek och tålmod hela arbetsstugan hvilar! I det tysta, fjärran från allt lofprisande och mot en ingalunda riklig ersättning utföra dessa kvinnor en lifsgärning i det godas tjänst, som näppeligen kan tillräckligt värdesättas.

Låt mig nu till sist — ej blott af gammal vana utan för behofvets skull — klappa på den barmhärtiges port, påminnande, att Norrbottens arbetsstugor till största del måste lita till människors godhet för sitt fortbestånd. Centralstyrelsen i Luleå med landshöfding och fru Bergström i spetsen mottar med varmaste tacksamhet de gåfvor af allehanda slag, som kunna vara arbetsstugorna till nytta. Årsredogörelsen tillsändas en hvar, som därom uttrycker en önskan. Där ser man också, huru arbetsstugorna kämpat sig fram ekonomiskt.

ALBERT CARLGREN.

Från scenen och estraden.

Arvid Järnefelt.

Algot Sandberg.

VÅRA FRÄMSTA teatrar likna de stockholmska husbyggarne: den ena efter den andra sätter rekord i fråga om utstyrelsens elegans och prakt. Och alla söka öfvertrumfa hvarandra. Dramatiska teaterns "Titus" af Arvid Järnefelt är det senaste underverket på det teaterdekorativa området. Vi ha nyss stuttit bländade af prakten i "Izeyls" indiska scenerier och ha nu bevittnat en liknande färgernas fest i Cesarernas Rom.

Själva dikten om den romerske kejsaren Titus Flavius har af författaren gjorts till ett idédrama, hvari hufvudpersonen står som uttrycket för den kristna och delvis Rousseauanska lifsåskådningen, som i vår tid haft sin främste förkunnare i Tolstoy.

Titus är ställd mellan den tillintetgörande och den uppbyggande kraften, här representerade af furstinnan Berenike och den grekiske slafven Lysimachus. Under oafbruten själskamp frigör han sig från den judiska furstinnans onda herravälde och påverkas af den milde, världen försakande Lysimachus, och efter det Titus i ett sista uppblössande af sin makt-känsla dödat Lysimachus, blir han helt genomträngd af hans upphöjda lifsåskådning och öfvar dessa goda gärningar, som göra honom till sitt

folks dyrkade imperator, "den gudomlige Titus Flavius".

Stycket är skrifvet med allvarlig litterär konst och det genomsusas af fläktarna från idévärldar, som borde ligga människorna närmare än de göra, trots deras snart tvåtusendåriga vandring efter stjärnan öfver det låga stallet i Palestina.

Herr de Wahls Titusgestalt är alltigenom vacker och känslolust stark scenkonst och herr Emil Hillberg ger en mycket karaktäristisk bild af Titus' fader, de romerska legionernas järnstarke häröfverare. Att furstinnan Berenikes roll till följd af ogynnsamma omständigheter tilldelats fröken Borgström, hvars talang med dess moderna läggning alls ej passar i gammalromersk miljö, har naturligtvis icke varit lyckligt för en konstnärlig helhetsverkan. Uppsättningen är som sagdt lysande och folkscenerna äga en pittoresk rörlighet. I tredje akten förekommer en dans af backanter, där fröken Olga Raphael, en inom Stockholms artistvärld mycket känd ung dam, med grace och fantasi utför en af henne själf komponerad backantdans, i hvilket nummer den af Armas Järnefelt inlagda musiken tjusar genom originalitet och pikant rytmik. De öfriga backanternas dans har skapats af operans premiärdansös fröken Mia Carlsson och fröken Raphael i förening. Fröken R., som idkat scenstudier för Signe Hebbe, ämnar från och med i höst ägna sig åt skådespelarkonsten och har engagerats vid Einar Fröbergs sällskap.

"Gösta Berlings saga" i dramatisk form af Algot Sandberg blef en stor succés för Svenska teatern — herr Ranft har själf förklaradt, att han aldrig varit med om någon större vid denna scen. Så har Selma Lagerlöfs sköna och betagande ungdomsdikt visat sig äfven kunna bestå i teaterrampens grella ljus, dess svenska herrgårdspoesi kunnat bevaras till och med i scenbullret. Men mycket af framgången får också skrivas på den tjusande dekorativa inramningen — någonting non plus ultra af smakpräglad iscensättningskonst — och det fantasimättade, karaktäristiska utförandet. Herr Wingård som Gösta Berling äger både kraften och yran, både själsvärmen och äfventyrstemperamentet för att ge sceniskt lif åt denne vagant, och det är blott i gråscenerna hans tolkning faller till marken. Majorskan på Ekeby har i fru Fahlman en ypperlig framställarinna, som särskildt i julmiddagsscenen och slutakten får sin talangs djupaste och starkaste toner att klinga. För öfrigt är att anteckna herr Arehns diaboliske Sintram, fru Gibsons sympatiska och i apparitionen strålande Anna Stjernhök och hela det öfriga vimlet af gestalter, kavaljerer, prästfolk och brukspatroner, ingen nämnd och ingen glömd.

Bokens bearbetning i scenisk form är gjord med rutin och höjer sig i anpassningsförmåga öfver åtskilliga andra dramatiseringar, såsom "Fänrik Ståls" och "Frithiofs sagas". Men den nya metod, som påstods skulle ha tillämpats af bearbetaren, visade sig endast vara en blänkare i reklamens tjänst. De af sagans kapitel, som medtagits, äro troget afskrifna — och någon annan metod skulle ej heller varit att tillråda.

"Silkesstrumpan", Algot Sandbergs lustspel, som nyligen hade sin premiär på Vasateatern, vann en publikframgång af uppriktigaste slag.

Där applåderades på replik, hvilken förmån eljes brukar vara förbehållen Emil Norlander och någon enstaka gång August Strindberg och Henrik Ibsen, och åskådarna interfolierade dialogen med sådana blixtrande repliker som: "det är rätt, Algot", "där gaf du dom en salva", "det ä' ta mej f-n som sagdt ur mitt eget hjärta", och liknande kvittenser på publikens innerliga samhörighet med sin diktare.

Fröken Olga Raphael som danserska i "Titus".
Ateljé Jæger foto.

Silkesstrumpan är i själfva verket en tendensstrumpa, som på sitt genombrutna språk häfdar att kärleken inom äktenskapet skall vara af både sinnlig och själisk art, icke endast det senare, som fru Agnes Berge, hustrun till arkitekt Berge, fått för sig på grund af sin mammas, den utpräglade kvinnosakskvinnans, teorier.

Det håller också på att gå alldeles åt skogen med den unga arkitektfamiljens äktenskapslycka, tills frun i sista akten tar sitt förnuft till fånga och helt kvinna, iklädd en genomskinlig morgonrock och genombrutna silkesstrumpor, faller i sin kärlekstörstande mans armar.

Men innan det lyckliga slutet nåtts har författaren hunnit ge den moderna kvinnorörelsen en enligt sin och mångas mening grundlig af-

basning, i det han med öfverdrifven karikatyr framhäft dess svaga punkter, men alldeles förbisett rörelsens positiva sida.

Följden har också blifvit att pjäsens mäniskor för den reflekterande åskådaren öfvervägande verka marionetter och att satiren bommar lika ofta som den träffar. En jämförelse med Peter Egges lustspel "Äkta makar", som också byggts på ett aktuellt och närbesläktadt ämne, visar bäst, hur hvasst satiren drabbar, när det mänskliga och verklighetstrognas får komma till sin rätt och när färgerna icke äro skrikande, utan pålagda med konstnärlig urskillning.

Handlingen är minst så tunn som det plagg, efter hvilket pjäsen fått sitt namn. Dramatiken har ersatts af kåseriet, som här, det måste erkännas, inrymmer åtskilliga "klämmiga" repliker och roliga infall, något hvari författaren esomoftast har sin styrka.

Spelet var på alla händer godt och jämnt med hrr Lindlöf, Hedlund och Ekelund samt fröken Olga Anderson och fru Winnerstrand i de viktigare rollerna. Fru Sahlin var särdeles roande i en biroll, en filosofie kandidat och "föregångskvinna". Och publiken... ja, den njöt för dubbla värdet af biljettpreisen. Så nu kan man förstå hvarför herr Lindman är så odeciderad beträffande motionen om kvinnornas rösträtt.

*

På Operan har åter framträdt en tysk tenor, O. Wolf från München, hvilken sjungit Rodolphe i "Bohème", Don José i "Carmen", samt Faust. Han visade sig vara en medelgod sångare och dramatisk gestaltare och någon saknad torde han knappast framkalla då han rest.

Den nordiska balladkonserten, som gafs med anledning af John Forsells 15-åriga verksamhet som operasångare och med konstnären som solist, hade naturligtvis fyllt operasalongen till sista plats. Det vackert gestaltade programmet började och slutade med namnet August Söderman och upptog för öfrigt kompositioner af Grieg, Sibelius, Rangström, Alfvén, Stenhammar, Sjögren m. fl. — idel intressanta nummer, glansfullt föredragna af herr Forsell. I Södermans inspirerad sköna ballad "Die Wallfahrt nach Kevlaar" medverkade Nya Filharmoniska sällskapet och ackompanjemang till samtliga nummer gafs af Kungl. hofkapellet.

Den tredje kammarmusiksoaréen af trion Ohlson-Rundquist-Lindhe skaffade de rätt talrika åhörarna en fin musikalisk njutning och

Fröken Hilda Borgström som Berenike i "Titus".
Ateljé Jæger foto.

förde dem samman med ett nytt komponistnamn, Julius Röntgen, hvars violinsonat i e-dur föredette ett nordiskt kynne och väckte liflig sympati genom sin friska och omedelbara hållning. Vidare spelades en Beethovensonat och som avslutning en käck pianotrio af Lalo.

Sedan "Tomtebobarnen", Elsa Beskows intagande barnskådespel, nu upplefvat en rad af lyckade föreställningar i Stockholm, börjar en turné med de ryktbara småttingarne i landsorten. Provningsstädernas barnpublik torde hälsa besöket med glädje och vi förespå många fulla hus hvar den vackra sagan med fröken Alma Sjöman som sagotanten drager fram.

ARIEL.

Julmiddagen. Scen ur "Gösta Berlings Saga" på Svenska teatern. Från vänster: Gustava Sinclair (fru Byström), Melchior Sinclair (hr Klintberg), Elisabeth Dohna (fru Bosse), Anna Stjernhök (fru Gibson), Majorskan Samzelius (fru Fahlman), Prosten (hr Sandberg), Major Samzelius (hr Axelsson), Lövenborg (hr Kåge) Farbror Eberhard (hr Brunman), Anders Fuchs (hr Lindström), Gösta Berling (hr Wingård), Lilliecrona (hr Bodén), Patron Julius (hr Bruno), Berencreutz (hr Johansson) och von Örneclö (hr Wahlgren). Ateljé Jæger foto.

Wettergren's
KAPPOR
&
KOSTYMER

OMSORGSFULASTE ARBETE
STILFULA MODELER
ERMÅLAS I DE FLESTA
KAPPAFFÄRER I RIKET

Patent. **Hafregryn** och
Hafremjöl

Gyllenhammar
Känner ni trötthet, behöver ni krafter, åt hvarje frukost **GYLLENHAMMARS** pat. **Hafregryn** och **Hafremjöl** — tröttheten försvinner. Tillverkas under läkares kontroll.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN.
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FORSLAG TILL MATORDNING FOR
VECKAN 12—18 MARS 1911.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; chateaubriand med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med mandamintårta. Middag: Julienesoppa; kokt slätvar med hummersås; stekt hare med brynt potatis och salader; apelsinglass med grädd.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; ägg; köttstufning i snäckor (rester från söndag); mjölk; kaffe eller te. Middag: Köttfärs med bruna bönor; soppa på blandad frukt.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; silsås med potatis; kaffe eller te. Middag: Bräckt skinka med potatispuré; semlor med mjölk.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt köttfärs (rester från måndag) med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Blomkålspuré med rostad bröd; gädda med pepparkakor och potatis.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; stekt färsk strömming med brynt potatis; kaffe eller te. Middag: Arter med fläsk; fraspannkakor med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; bräckkorf med stekt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kalfkotletter med parmesanrost; äppelmos med grädd.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; pannbiff med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtpure med jordärtskockor; laxpudding med risgryn.

Joh. Lundström & Co A.-B.

KUNGL. HOFLEVERANTÖR.

PRIMA ANTHRACIT
HUSHÅLLSKOL • COKES • BRIKETER

RIKS. { 4 27
22 20
20 12
74 47

Skeppsbron 18 22 88
Strandvägen 17 60 19
Norr Mälarstrand 22 61 98
Söder Mälarstrand 30 60

ALLM.

upplägges med den hvita sidan upp, på ett varmt fiskfat eller på ett aflängt fat på bruten servett. Den garneras med hummerrom passerad genom passersikt och citronskivfor samt persilja. Slätvar serveras med smält smör, hummersås eller holländsk sås.

Stekt hare (f. 6 pers.). 1 ung hare, 1 citron, 1 1/2 hg späck, 3 msk. smör (60 gr.), 1/2 msk. salt, 3/4 lit. buljong eller vatten.

Sås: 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 3 msk. mjöl, köttjus, 2 dcl. tjock grädd. Beredning: Haren bör hänga 3—6 dagar, allt efter årstiden. Den fläs och alla hinnor borttagas ytterst noga. Hufvudet afskäres och ävenså slaksidorna. Ryggen och lärbenet knäckas. Haren sköljes väl, torkas med en kött-handduk och ingnides med citronen. Späcket skäres i fina strimlor, som vändas i saltet. Härmed späckas haren på ryggen och på de köttigaste delarna af lären. Smöret brynes i stekgryta. Haren lägges och brynes vackert på alla sidor samt saltas och spädes med buljongen litet i sänder. Den får därefter steka med tätt slutet lock 1—1 1/2 timme.

Smör och mjöl sammanfråsas, köttjus silas och skummas samt tillsättes litet i sänder under flitig rörning, och såsen får koka 10 min., hvarefter grädden tillsättes, och såsen får ett uppkok samt afsmakas. Serveras med brynt potatis och salader.

Köttfärs (f. 6 pers.). 6 hg brennfrött, 1 hg späck, 1 hg smör, 2 ägg, 2—3 kkp. gräddmjölk eller vatten, 1/2 kkp. stötta skorpor, 1 msk. salt, 1/2 tsk. vitpeppar, 1 msk. fint hackad portugisisk lök, 1/2 msk. smör (10 gr.).

Till pensling: 1 ägghvita, 2 msk. stötta skorpor. Till stekning: 2 msk. smör (40 gr.), 1/2 lit. kokande buljong eller vatten.

Sås: 1/2 msk. smör (10 gr.), 1 msk. mjöl, köttjus, 1/2 dcl. tjock grädd. Beredning: Köttet tvättas med en duk doppad i hett vatten och skäres i tärningar, hvarvid alla senor och hinnor borttagas. Späcket skrapas och skäres likaledes i tärningar samt drifves tillika med köttet 3—4 gånger genom köttkvarn. Därefter stötes färsen i stenmortel tills den blir fin och smidig. Äggen och mjölken uppvispas, de stötta skorporna läggas och få stå och svälla 1/2 tim. Löken fräses i smöret. Skorpblandningen tillsättes matskedsvis i färsen, under det den arbetas 1 tim. Sist tillsätts kryddorna och löken, och färsen afsmakas noga. En långpanna smörjes med det kalla smöret, färsen lägges och formas som en aflång bulle. Den penslas med ägghvitan och beströses med de stötta skorporna. Pannan insättes i ugnen. När färsen är brynt, spädes den med den kokande buljongen eller vatten litet i sänder och överöses omkring hvar tionde minut. Till stekningen åtgår 3/4 tim. Färsen upplägges på serveringsstat och skäres i tunna skivfor.

Smör och mjöl sammanfråsas, köttjus tillsättes litet i sänder under flitig rörning och såsen får koka 10 min., hvarefter grädden tillsättes och såsen får ett uppkok samt afsmakas.

Blomkålspuré (f. 6 pers.). 1 blomkålshufud, 1 msk. ättika, 1/2 lit. vatten, 1 tsk. salt, 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 2 msk. mjöl, 2 1/4 lit. efterbuljong, salt, (socker), vitpeppar, 1 äggula, 1 dcl. tjock grädd. Beredning: Blomkålshufudet rensas på vanligt sätt och får ligga omkr. 1 tim. i 1 lit. vatten, tillsatt

Edert utseende är mycket beroende af tänderna. Dessa konserveras fullständigt vid bruk af

Oxygenol-Munvatten.

Detta verkar mekaniskt rensande och antiseptiskt samt borttager absolut elak lukt.

SPECIAL

af prima Chevreaux
Damkängor à Kr. **14.75**
af prima Boxkalf
à Kr. **13.75**

AKTIEBOLAGET

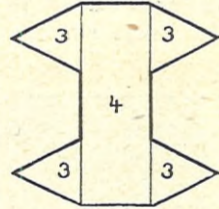
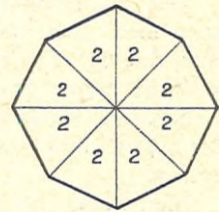
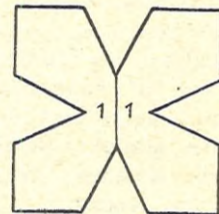
NORDISKA KOMPANIET,

STUREPLAN. REGERINGSGATAN.

VECKANS PRISTÄFLING.

PRISTÄFLING N:R 10.

KONSTEN ATT LÄGGA EN
REKTANGEL.

Ännu äro eftermiddagarna vid lampskenet långa, hvarför våra läsare torde finna tid för tankeöfningen att lägga en rektangel af bitarne i ofvanstående tre figurer.

Den ömtåligaste mage fördrager med lätthet och tillgodogör sig Vasens (f. d. Nordstjärnans) svenska järnpreparat "Ferrol". Därför verksammast vid blodbrist och allmän svaghet. På alla apotek till 2 kr. fl.

Handväfda Linneväfna.

Duktyg o. Servietter i damast o. dräll, Handdukar alla slag, Linnelärfter, Näsdukar m. m. köpes bäst och billigast från **Gestriklands Linneväfveri, Gefle**, (f. d. Kungäters Linneväfveri). Priskurant gratis och franko.

Vid köp af kaffe bör Ni begära

**SULTAN-
KAFFE,**

som är af öfverlägsen
arom och styrka.

Begär prof på våra nyheter för våren och sommarens till klädningar och blusar: **Foulards, Voile, Crêpe de Chine, Chinés cachemire, Eolienne, Mousseline** 120 cm. bredt, från 95 öre metern, i svart, hvitt, enfärgadt och kulört, ävensom **broderade blusar** och klädningar i **batist, ylle, lärft** och **sidan**.

Vi sälja endast garanteradt solida sidentyger **direkt** till **privatpersoner, porto- och tullfritt** till bostaden.

Schweizer & Co, Luzern S 4 (Schweiz)
Sidentygs-Export — Kungl. Hoflev.

"Mor och jag äro båda uppfödda med Mellins Food"

För blomstervänner.

"Ett bra medel för att åstadkomma en utmärkt kultur. Och kan koro till det bästa rekommenderas. Wij trädgård pr Ockelbo."

Rikhaltiga variationer Begär pris Tidaholms Bruk, Tidaholm. Kungl. Hofleverantör. Försäljningsmagasin: Beridarebassgatan 27, STOCKHOLM.

Serravallo's Kina-Vin med Järn. Vid Hygieniska Utställningen i Wien 1906: Statspris och Hedersdiplom samt Guldmedalj. Stärkande medel för svaga, blodfattiga och rekonvalcenter. Aptitretande, nervstyrkande, blodrenande medel. Förträfflig smak. Öfver 7,000 rek. af läkare. J. Serravallo, Kungl. o. Kejs. Hoflev., Triest (Österrike). Till salu & apoteken i flaskor om 1/2 l. à Kr. 2.50 o. om 1 l. à Kr. 4.50.

THULE CHOKLAD & CACAO Bästa svenska fabrikan. Köp alltid THULE

AXA HAFREGRYN HAFREMJÖL Ät AXA hafregröt till frukost! Det har Ni nytta af hela dagen på grund af dess stora näringsvärde och lättsmälthet.

BJÖRKBOMS MALTEXTRAKT välsmakande och hållbart, analyseradt af herrar prof. A. Almén och greve Carl Th. Mörner, hvilka beteckna det-samma såsom ett i alla afseenden förstklassigt fabrikan.

stilla fick rum. Han betraktade med alltmer växande afsmak sin bild i den lilla spegeln på väggen. »Milda makter,» mumlade han, »du är verkligen en vacker syn, min vän! Jag undrar inte på, att hon blef rädd, när hon fick se mig först. — Slumpen är i alla fall mer än egendomlig. Att tänka sig att den lilla flickan är en Stjärnhök — en af de vackra Stjärnhökarna. Undrar, hvad hon gör härnere? Jag önskar, att jag kunde göra klart för mig, om hennes ögon äro grå eller blå, eller gröna. Men det gör detsamma! I hvilket fall som helst är hon bedärande.»

Fru Falkengren flyttade blicken från sin systerdotterns kopparglansande huvud till det bruna ansiktet framför sig. Så började hon helt oväntadt att skratta för sig själf. »Nej,» medgaf hon, »det kan ju inte göra någon skada.» Den unga flickan hade nu hunnit fram till dem. »Maja,» sade hon, »jag har talat med den här unge mannen och jag tror nog han blir bra, om du åtar dig öfverinseendet öfver honom.»

och han kan väl inte gifta sig med hela högen, eller hur? Jag önskar, att du vore här — jag tror, att du skulle tycka bra om honom. Han är just en af vår sort, när han inte är med flickorna — mycket bra karl — ser bra ut också. Men det bryr de sig inte mycket om. Det är bara det, att han är miljonär, som betyder något för dem. Man kan nästan bli sjuk, när man tänker på det.»

Använd COLMAN'S STÄRKELSE. Städe tillfredsställande. Bast därför billigast. J. & J. COLMAN, Ltd., LONDON, ENGLAND.

PHONOLA PIANINON af eget förstklassigt fabrikan. Begär priskuranti! FLYGLAR & PIANINON i olika mönster o. stilar. Piano-fabrik Göteborg K. Hofl.

Spar Eder hälsa och drick Laurenti Komets Cacao som är absolut ren, fri från skal och groddelar, lämnar därför ingen bottensats. Dessutom delikat, närande, lättsmält och så kraftig att därav verkligen endast åtgår för c:a 2 öre till en kopp.

Doktor J. Arvedsons kurs
Sjukgymnastik, Massage o.
Pedagogisk Gymnastik,
medför enligt kongl. maj:ts medgifvande
samma kompetens o. rättigheter som en kurs
vid Gymnastiska Central-Institutet.
Kursen 2-årig, börjar den 15 sept.
Prospekt på begäran genom Dir J. Arved-
son, adr. Strömsborg, Stockholm.

Gymnastikdirektörsexamen
afslutas efter 2-årig kurs af kvinnliga
elever vid
Sydsvenska Gymnastik-Institutet.
Ny kurs börjar 10 Sept.
Prospekt gen. **Kapten J. Thulin, LUND.**

Med. Dr E. Kleens
(ett-åriga) kurs i Massage och Sjukgym-
nastik (för damer) börjar den 1 okt. kl.
10 f. m. Nr 37 Mästersamuelsgatan,
2 tr. upp. Prospekt begäres städe under
adress **Saltsjöbaden.**

Kurs i massage
och sjukgymnastik (sommarskurs) börjar
vid professor **G. Unmans** institut, Brun-
kebergsgatan 9, Stockholm, d. 15 Mars.
Begär prospekt

Dr. Meims
Laxin
Konfekt.
Håll magen i ordning med
„Laxin-konfekt“, Rekomen-
deras af läkare som ett väl-
smakande och säkert verkande,
oskadligt afföringsmedel. Er-
hålls å hvarje apotek till Kr.
1,- per ask. Generalagent:
Kronans Droghd.,
Göteborg.

Mot generande hårväxt.
Tillförlitligt månbepröfvadt medel.
**Fanny Gellins Parfymmagasin, 5 Malm-
torngsgatan, Stockholm.**

Rysk Fräkenpomada,
fullt oskadlig, storartad effekt, åter in-
kommen och säljes å kr. 4,50 endast i
Franska Parfymmagasinet,
21 Drottningatn 21, Stockholm.

Flåtor
samt alla damhårarbeten fås bäst och
billigast från **Institut Recamier, Gust.
Adolfs torg 69, Malmö.**

Oatine är idealen af
en ren, snö-
vitt o. varaktig Crème. Oatine
afslagsnar reformar o. hudrodnad
och rensar porerna från
smuts. Vid rationellt bruk
blir huden klar och vacker.
Oatine puder, tvål o. balsam.
Tillbakavisa dåliga efterap-
ningar och mottag endast Oatine i vitt
burk med grönt lock. The Oatine Co.,
London. Oatine finnes öfverallt samt
hos **A. W. Nording, Biblioteksgatan 11
och Drottninggatan 63, Sthlm.**

Damhårarbeten.
Peruker, Benor, Flåtor, Länkar m. m.
i tusental. Obs! Vi signera ej postpaket
med "Hår", Herr o. Fru E. MALMBERG,
58 Klarabergsgatan 58, Stockholm.

FÖRE **Nendorfer,** **EFTER**
äkta natur-
svafvel-tvål,
rek. af läkare,
är ett special-
medel mot fin-
nar, reformar,
röd hud och
alla slags hud-
utslag. Pris 1 kr.
Erhålls på apotek eller mot insänd.
af 1.12 från Apotekare V. Karlin, Stock-
holm C. a.

OBS! Damhårarbeten. OBS!
Alla slag, prima kvalitet, billigaste
priser, äfven eget hår omarbetas, reell
behandling, illustr. priskurant. **Göteborgs
Damfrisering, Fru Ella Gabrielson,
Göteborgsgatan 2, Göteborg.**

Specialaffär för **SCHWEIZER-
BRODYR, SPETSAR, VÄFNAD-
ER** m. m. Tillverkning af
DAMUNDERKLÄDER. Rikt
profunderment till landsorten.
BRODERI-AFFÄREN.
3 KOMMENDÖRSG. 3.

CARLSSON & ÅKER
**TALLBARRSOLJE-
KARAMELLER**
Tillverkad af vår prisbelönta
ÄKTA TALLBARRSOLJE och prin-
ma socker-Rinns all tillgås å
alla apotek samt i de flesta
affärer
ÅSAPOTEKÄRE ALFR-CARLSSON
ENKAS
PRIS 50 ÖRE. TALLBARRSOLJEFABRIK
JÖNCHÖPING-SWEDEN

**OLAUS OLSSONS KOLIMPORT-
• AKTIEBOLAG •**
— Etableradt i Stockholm 1880 —
1:a Anthracit

Hushållskol Cokes Briketter
Allm. Telefon 8 68, 47 35, 47 36, 3 93. Rikstelefon 179, 66 10.

Bad är hälsa
och blifver det i dubbel måtto om badrum-
met är monteradt med våra
**Förstklassiga, Moderna
BADAPPARATER.**
Erhållas genom alla entreprenörfirmor.
**Wilh. Sonesson & Co, Malmö,
Stockholm, Göteborg, Köpenhamn.**

Villa Hults Hushållsskola,
belägen vid **Kurorten Kneippbaden** är sedan hösten 1910 utvidgad till en Kvinn-
lig Utbildningsskola i ämnen som närmast afse unga flickors utbildning för
hemmet och lärarinnekallet. Elever få genomgå **Husmoderskurs, Samariturs,
Kurs i barnvård,** samt utbildta sig till lärarinnor i **Huslig ekonomi o. Kvinnlig
slöjd.** Dessutom meddelas undervisning i valfria ämnen såsom **konversation**
i levande språk af infödda lärarinnor. **Sång, Musik, Målning, Modellering,
Konstindustriella arbeten** såsom **Gyllenläder, Läderplastik, Träskärning, Vät-
nad** samt **Kläd- och Linnesömnad, Moderna handarbeten, Gymnastik och Rid-
ning.** Gedigen undervisning. Eleverna bo inom skolan. Referenser af fram-
stående personer. Nästa kurs börjar d. 15 april och fortgår 2 och 3 månader.
Priset billigt. Tillfälle till nöjen, sport och idrott. Utförligt prosp. mot porto
samt förfrågn. besvaras af föreståndarinnan **Fröken Ella Hult, adr. Kvinnliga
Utbildningsskolan Villa Hult, Kneippbaden. Tel. 758.**

Konservingskurs pr korrespondens.
Ett billigt och praktiskt sätt att lära konservering och anrättning af bär, frukt
och grönsaker är att i **sitt hem** lata meddela sig undervisning pr post. Kur-
sen räcker Juni—Sept. Prospekt, gratis från underteckn., elev af kongl. hoflev.
E. & V. Leksell elev af Malmö husmoderskola.
Elna Pehrsson, Brunsbo, Bedinge. R. T. Bedinge 4.

Kurs i klädsömnad. Elever mottagas dagligen
kl. 11—8. Upplys. i skolan
lans lokal, Grefgatan. 57. Allm. tel. 224 53. Aftonkurs två gånger i veckan.
Prospekt på begäran. **Selma Wahlgren.**

Lektioner i linnesömnad,
(Äfven blusar, barnkläder m. m.)
Praktisk metod, utan träckling. — Hvarje elev disponerar en symaskin
Stockholm: Sibyllegatan 36, 4 tr. (hörnet af Karlavägen) Riks 35 30. Allm. 210 04.
Malmö: Fersens väg 2, 3 tr. (hörnet af Regementsgatan). Riks 44 90, event. 40 88.
Karin Egnér. Eva Egnér.

Ingeniör-Akademi WISMAR a. d. Ostsee
för Maskin- o. Elektro-Ingenjörer, Byggnadsingenjörer, Arkitekter.
Förutvarande fackskoleelever emottagas.

Sommar- & Vinterkurorten
BORG
Utmärkta pensionat
och inackorderings-
ställen.
Hel inackordering fr.
1.75 pr dag.
Läkare:
Dr W. Bergwall.
Prospekt från
kamrerarkontoret.
KNEIPPBADEN, NORRKÖPING.

Etablerad 1847.
Allcock's
Plåster
Världens Mest Betydande
Utvärtes Läkemedel.
**Hosta, Förkylningar, Klena
Lungor.** Allcock's Plåster
verkar såväl preservativt som
läkande. Förhindrar förkylnin-
gar att fatta för djup rot.
**Reumatism i Skulderna för-
hindras genom användande af
Allcock's Plåster.** Atleter använda
detsamma som medel emot styfhet
eller ömhet i musklerna.
Allcock's är ett ursprungligt och äkta poröst plåster.
Sedan mer än 60 år tillbaka har det varit ett allmänt
kändt läkemedel för all slags värk och smärta.
Kan påläggas hvarhålst smärtor finnas.

Skulle Ni vara i behof af ett piller,
TAG DÅ
UTAF **Brandreth's Piller** (Est. 1752.)
Fullkomligt
vegetabiliska.
Vid förstoppning, gallsjuka, huvudvärk, svindel, dålig matsmältning etc.
Försäljas hos alla apotekare.
ALLCOCK MANUFACTURING CO., Birkenhead, England.

Brunkebergs-Teatern.
Bästa programmen. Bästa lokalen.
Alltid och endast nyheter!
Öfvertyga Eder själf!

Begär
Kostnadsförslag å Köksuppsättningar
från
Åkerholmska Bosättningsmagasinet,
Norrmlalmstorg. • STOCKHOLM.

KENGURU
VARUMÄRKE
EUCALYPT
återgifver grått och blekt hår sin ursprungliga färg i hvilken
nyance som helst. **Garanteradt oskadligt.** Attest härå är ut-
färdad af Herr Dr Carl Setterberg, Kemiska Kontrollbyrån,
Stockholm.
Pris pr flaska å 125 gr. 3 kr.
Fås i alla välsorterade Parfym- o. Matrialfärer. På platser
där Eucalypt ännu icke finnes till salu hänvände man sig till
Company Sydneys Agentur, Bruksgatan, Malmö.

Vill du som
„gammal ha“
ditt hår kvar?
Använd
JAVOL
som ung!
JAVOL
håller vid regelbundet bruk
huvudbotten ren, fri från
mjäll, antiseptisk, väl ven-
tilerad och förlämnar förfrisk-
ande stimulans åt de därunder
liggande hårrötter, hvilket är
huvudprincipen i all hår-
skötsel. Javol gör håret
mjukt och glansigt; fås, med
och utan fett, i flaskor
å Kr. 5,50, 3,00 2,00
Javol - Shampoingpulver
15 öre pr paket
Javol fås öfverallt
JAVOL-Huvudnederlag:
M. Zadig, Malmö.

Damer! En ny, utförlig receptbok
å 1 kr. Öfver Lärarinnan Fröken
Anna Anderssons mycket besökta
och välrekommenderade kurs i finare sal-
lader, fina grøn- o. mellansätter, extra
fin smörgåsbakning, smörupplagning
samt en hel del praktiska råd m. m.
m. m. finnes hos Portieren å Hotel Con-
tinental, Sthlm. Till landsorten endast
mot förut insända 1.10 i postanvisning.

Laurenti
Cough Lozenges
Laurenti Cough Lozenges (prepara-
rade läkemedel), världens yppersta host-
pastiller, innehålla för halsen välgörande
och slemlösnande ingredienser. Verka skyddande mot
förkylning (hosta, kicket, katarr) genom att hålla
svalet fuktigt. Borttaga kittling i halsen.
Säljas öfverallt i rullar å 20 öre.

Svenskt gymnastikinstitut med stor
värdedd gymn.-säl att öfvertaga till
sommaren i nordtysk större stad.
Mångårig god apparatad praktik.
Svar till "Institut 1911", Iduns exp.

Nionde häftet
af "Moster Emmas" väfbok, antika,
lättvändera mönster i fyra skaff (äfven
användbara till broderi) för mattor,
gardiner, möbetyger, bonader m. m.
Erh. mot 1 kr. 85 öre i postanv. från
Moster Emma, Kneippbaden.

Vanprydande Hårväxt
kan blott för tillfället, icke för alltid,
afslagsnas genom pasta, pulver o. d. ofta
omannonserade medel. Hårväxten blir
tvärtom kraftigare, ju längre sådana
medel anlitas. **Elektrolysmetoden** är
däremot fullt tillförlitlig, äfven för de
mest svårartade fall. Ofarlig för huden.
Rådfråga läkare angående metodens till-
förlitlighet. Behandl. af underteckn.
Temperance, Malmö, onsdagar, öfriga
dagar Kristinehall, Helsingborg, tel. 1577,
Hilma Mårtensson, (specialist i elektro-
lysbekämpning).

Saltgurkor, extra fin inläggning, i
tråkaggar på 3 kg. 3 kr., 12 kg. 8 kr.
Svenska Nypon i 5 och 10 kg. påsar å
1.75 kg. Äkta slungad Bihoning i bur-
kar på 3 och 5 kg. å 1.60 kg. Bröderna
Johanson, Delikatessaffär, Borås.

Fet-Sill.
Norsk, stor Ister-Fetsill säljes å kr.
18.— pr heltunna och kr. 5:50 pr kvart-
tunna. Kolja å kr. 5.— pr kvartunna,
pr efterkr. Forsells Viktualieaffär, Göteborg.
Åberopa denna tidning vid beställning.

Det är obestridlig fördel
att i samma lo-
kal höra ton-
skillnad bland
största lager
svenska och utl.
Pianon, Flyg-
lar, Orglar, Auto-
pianon från
kungl. hof. Bill-
berg, Lundholm,
John Petterson,
Engström,
Baumgardt, Ibach m. fl. hof.
Dahlströms Orgel- & Pianomagasin,
Drottninggatan 68 Stockholm.
Priskurant sändes franko.

Nyhet
för
små-
barnen
FINGERLEKAR
för barnkammare, kindergården och
småskola, efter engelsk förebild af **Ellen
och Maria Moberg,** föreståndarinnor för
Fröbelinstitutet i Norrköping. Pris kr.
1.50. Rekvireras direkt från förlaget
Espeing & Lundell, Norrköping.
Läger af alla slags materialier för
kindergården i skola och hem. Begär
priskurant.
Idrottslotteriet. Till nästa dragning
I säljas några lotter. Svar t. "Idrotts-
lotter", Iduns exp., Stockholm.

Sparkasseränta
4 1/2 %
Köpmannabanken
Arsenalsgatan 9.

Med detta nummer
följer Iduns Romanbilaga,
ark n:r 8.